

“GLOBALLASHUV DAVRIDA YOSHLAR ONGINI MA’NAVIY
TAHDIDLARDAN HIMOYA QILISH”

Shavkatov Asilbek Xurshid o’g’li

Nizomiy nomidagi O’zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti, Tarix fakulteti
“Milliy go’ya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi” yo’nalishi 201-guruh talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20521961>

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashuv davrida yoshlar ongiga ta’sir ko’rsatayotgan ma’naviy tahdidlar, ommaviy madaniyat, virtual makon va mafkuraviy bosimlarning salbiy oqibatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, yoshlarni ma’naviy tahdidlardan himoya qilishda ta’lim, oila, milliy qadriyatlar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarning o’rni ilmiy asosda yoritiladi. Maqolada ma’naviy immunitetni shakllantirish, media savodxonlikni rivojlantirish va yoshlar qalbida milliy g’urur hamda vatanparvarlik hissini mustahkamlash masalalari keng tahlil qilingan.

Kalit so’zlar: globallashuv, ma’naviy tahdid, yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar, mafkuraviy immunitet, media savodxonlik, ommaviy madaniyat, pedagogika, ma’naviyat, vatanparvarlik.

Bugungi XXI asr insoniyat taraqqiyotining eng murakkab va tezkor davrlaridan biri sifatida namoyon bo’lmoqda. Texnologik rivojlanish, internet tarmoqlari, ommaviy kommunikatsiya vositalari va global integratsiya jarayonlari dunyo xalqlarini bir-biriga yaqinlashtirmoqda. Endilikda inson bir necha soniya ichida dunyoning istalgan nuqtasidagi axborotni qabul qila oladi. Bu jarayon ilm-fan rivoji, xalqaro hamkorlik va axborot almashinuvi uchun katta imkoniyat yaratmoqda. Biroq globallashuvning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda ma’naviy tahdidlar, ommaviy madaniyat va zararli mafkuralarning keng tarqalishi kabi xavfli jihatlari ham mavjuddir. Ayniqsa, hali dunyoqarashi to’liq shakllanmagan yoshlar bunday ta’sirlarga tez berilishi mumkin.

Yoshlar har qanday davlatning kelajagi va jamiyat taraqqiyotining asosiy kuchidir. Shu sababli yosh avlod ongini ma’naviy tahdidlardan himoya qilish bugungi davrning eng dolzarb vazifalaridan biriga aylangan. Chunki ma’naviy jihatdan zaif bo’lgan yoshlar turli zararli oqimlar, ekstremistik g’oyalar yoki ommaviy madaniyat ta’siriga tez tushib qoladi. Natijada milliy qadriyatlarga befarqlik, ma’naviy bo’shlik va ijtimoiy mas’uliyatsizlik yuzaga kelishi mumkin.

Globallashuv sharoitida eng kuchli ta’sir vositalaridan biri internet va ijtimoiy tarmoqlardir. Bugungi yoshlar asosiy axborotni virtual makon orqali qabul qilmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, videoplatformalar va virtual o’yinlar yoshlarning kundalik hayotiga chuqur kirib borgan. Bu holat bir tomondan qulaylik yaratgan bo’lsa, ikkinchi tomondan yoshlar ongiga turli zararli

g'oyalarning kirib kelishiga imkon ochmoqda. Ayniqsa, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi materiallar, axloqsizlikni odatiy hol sifatida ko'rsatuvchi kontentlar va milliy qadriyatlarga zid qarashlar yoshlarning ruhiyati va tafakkuriga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Psixologlarning ta'kidlashicha, yoshlarning ongiga eng kuchli ta'sir qiluvchi omil — bu takrorlanuvchi axborotdir. Agar inson bir xil g'oyani doimiy ravishda ko'rsa yoki eshitsa, vaqt o'tishi bilan uni odatiy hol sifatida qabul qila boshlaydi. Shu sababli ommaviy madaniyat ayrim hollarda yoshlarning hayotiy qarashlarini o'zgartirib yuborishi mumkin. Ayniqsa, cheksiz erkinlik, individualizm va moddiy manfaatni ustun qo'yuvchi g'oyalar ma'naviy qadriyatlarga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Bugungi ma'naviy tahdidlar faqat ochiq targ'ibot shaklida emas, balki ko'pincha ko'ngilochar vositalar orqali ham kirib kelmoqda. Ayrim filmlar, musiqalar va virtual platformalarda zo'ravonlik, yengil hayot tarzi va axloqiy me'yorlarga zid qarashlar keng targ'ib qilinmoqda. Yoshlar esa bunday kontentni oddiy ko'ngilochar vosita sifatida qabul qilishi mumkin. Aslida esa bunday axborotlar asta-sekin insonning dunyoqarashiga ta'sir qiladi.

Shu sababli bugungi kunda yoshlarda ma'naviy immunitetni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'naviy immunitet — bu insonning turli zararli g'oya va mafkuraviy ta'sirlarga qarshi mustahkam ichki qarashga ega bo'lishidir. Agar yosh inson mustaqil fikrlash qobiliyatiga, milliy qadriyatlarga hurmat va sog'lom dunyoqarashga ega bo'lsa, u turli zararli ta'sirlarga berilmaydi.

Yoshlar ongini ma'naviy tahdidlardan himoya qilishda eng muhim omillardan biri ta'lim tizimidir. Ta'lim nafaqat bilim beruvchi, balki inson tafakkuri va ma'naviyatini shakllantiruvchi ijtimoiy institut hisoblanadi. Zamonaviy pedagogikaning asosiy vazifalaridan biri yoshlarni mustaqil fikrlashga, axborotni tahlil qilishga va foydali hamda zararli g'oyalarni farqlay olishga o'rgatishdir. Chunki tayyor fikrlarni qabul qiluvchi inson turli mafkuraviy ta'sirlarga tez beriladi.

Media savodxonlik bugungi davrning eng muhim ehtiyojlaridan biriga aylangan. Yoshlar internetdagi har qanday axborotning asl maqsadini tushunishi, uning manbasini tekshirishi va tanqidiy yondasha olishi kerak. Chunki yolg'on axborotlar va manipulyativ materiallar inson tafakkuriga sezilmas darajada ta'sir ko'rsatadi. Shu bois maktab va oliy ta'lim muassasalarida media madaniyat va axborot xavfsizligiga oid bilimlarni kuchaytirish zarur.

Oila ham yoshlar ma'naviy tarbiyasining asosiy tayanchi hisoblanadi. Bola ilk ma'naviy tushunchalarni oilada oladi. Agar oilada sog'lom muhit, mehr-oqibat,

kitobxonlik va milliy qadriyatlarga hurmat mavjud bo'lsa, yoshlarning ma'naviy dunyosi ham mustahkam bo'ladi. Aksincha, oilaviy beparvolik va nazoratning sustligi yoshlarni virtual tahdidlarga nisbatan zaiflashtiradi.

Bugungi yoshlar ko'proq virtual muloqotga berilib borayotgan bir davrda ota-onalarning farzand bilan jonli suhbat qurishi juda muhimdir. Psixologlarning ta'kidlashicha, ota-onaning e'tibori va samimiy muloqoti yoshlarning ruhiy barqarorligini kuchaytiradi. Bu esa turli zararli oqimlarga qarshi ichki himoya vazifasini bajaradi.

Milliy qadriyatlar ham yoshlar ongini ma'naviy tahdidlardan himoya qiluvchi kuchli omildir. O'z tarixini, tilini va madaniyatini qadrlaydigan inson ma'naviy jihatdan mustahkam bo'ladi. Shu sababli yoshlar ongiga buyuk ajdodlar merosi, milliy urf-odatlar va ma'naviy qadriyatlarni singdirish muhim vazifalardan biridir. Alisher Navoiy, Amir Temur, jadid ma'rifatchilari kabi buyuk siymolar merosi yoshlar uchun katta ma'naviy maktab vazifasini bajaradi.

Bugungi kunda ko'plab davlatlar yoshlar ongini mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishga alohida e'tibor qaratmoqda. Masalan, Yaponiya ta'lim tizimida axloqiy tarbiya va milliy qadriyatlar alohida fan sifatida o'qitiladi. Janubiy Koreyada esa yoshlarning internetdan foydalanish madaniyatini shakllantirish davlat siyosatining muhim qismi hisoblanadi. Bu tajribalar shuni ko'rsatadiki, globallashuv davrida ma'naviy tarbiya masalasi barcha davlatlar uchun dolzarbdir.

Yoshlar tarbiyasida kitob mutolaasi ham muhim vosita hisoblanadi. Kitob inson tafakkurini boyitadi, mustaqil fikrlashni rivojlantiradi va ma'naviy dunyoni kengaytiradi. Ayniqsa, badiiy adabiyot inson qalbiga chuqur ta'sir qiladi. Shu sababli yoshlar orasida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish ma'naviy tarbiyaning muhim yo'nalishlaridan biridir.

Shuningdek, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish ham katta ahamiyatga ega. Sport, san'at, ilmiy to'garaklar va ijodiy faoliyat yoshlarni salbiy ta'sirlardan uzoqlashtiradi. Chunki bo'sh vaqtini foydali mashg'ulotlarga sarflaydigan yoshlar zararli oqimlarga kamroq beriladi.

Taklif sifatida aytish mumkinki, ta'lim tizimida media savodxonlik va axborot xavfsizligiga oid maxsus dasturlarni keng joriy etish zarur. Shuningdek, internet va ijtimoiy tarmoqlarda milliy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi sifatli kontentlarni ko'paytirish muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, yoshlarning kitobxonlik va sportga qiziqishini oshirish ham ma'naviy tahdidlarga qarshi samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, globallashuv davrida yoshlar ongini ma'naviy tahdidlardan himoya qilish jamiyat oldidagi eng muhim vazifalardan biridir. Bu jarayonda oila, ta'lim tizimi va jamiyat hamkorligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ma'naviy barkamol, mustaqil fikrlaydigan va milliy qadriyatlarga sodiq yoshlar har qanday mafkuraviy tahdidlarga qarshi mustahkam kuch bo'lib xizmat qiladi. Shu bois yoshlar ma'naviy tarbiyasi masalasi doimo davlat va jamiyat e'tiborining markazida bo'lishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Karimov I. A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch." – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- 2.Mirziyoyev Sh. M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi." – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
- 3.Avloniy A. "Turkiy guliston yoxud axloq." – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2008.
- 4.Navoiy A. "Mahbub ul-qulub." – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2016.
- 5.Quronov M. "Milliy tarbiya asoslari." – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
- 6.Musurmonova O. "Oila ma'naviyati va yoshlar tarbiyasi." – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
- 7.Huntington S. "The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order." – New York: Simon & Schuster, 1996.

